

Strasbūrā, 14.11.2017.
COM(2017) 673 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Eiropas identitātes stiprināšana ar izglītību un kultūru

Eiropas Komisijas ieguldījums vadītāju 2017. gada 17. novembra sanāksmē Gēteborgā

Eiropas identitātes stiprināšana ar izglītību un kultūru

Eiropas Komisijas ieguldījums vadītāju 2017. gada 17. novembra sanāksmē Gēteborgā

“Izglītība un kultūra ir nākotnes atslēga — gan ikvienam no mums, gan visai mūsu Savienībai kopumā. Ar to mēs varam apstākļus pārvērst iespējās, likt izkāpt no savas vides un nonākt pie saknēm tam, ko mēs saucam par Eiropu visā tās daudzveidībā. Kad Eiropas vadītāji šonedēļ sanāks kopā Gēteborgā, mums ir jāizmanto šī iespēja un jāpanāk, ka izglītība un kultūra veicina darbavietu izveidi, ekonomikas izaugsmi, sociālo taisnīgumu un visbeidzot vienotību”.
(Eiropas Komisijas priekšsēdētājs Žans Klods Junkers, 2017. gada 14. novembris)

“ES nav ideāla, taču tā ir labākais mūsu rīcībā esošais instruments, ar ko pārvarēt grūtības, ar kurām saskaramies. ES mums ir vajadzīga, lai garantētu ne vien mieru un demokrātiju, bet arī drošību mūsu iedzīvotājiem. ES mums ir vajadzīga, lai labāk apmierinātu viņu vajadzības un vēlmes dzīvot, studēt, strādāt, pārvietoties un baudīt labklājību visā mūsu kontinentā un gūt labumu no bagātā Eiropas kultūras mantojuma.”
(Bratislavas deklarācija, 2016. gada 16. septembris)

“Mēs vēlamies Savienību, kurā iedzīvotājiem ir jaunas iespējas kultūras un sociālās attīstības un ekonomiskās izaugsmes jomā. [...] [Mēs] paužam apņēmību izveidot [...] Savienību, kurā jaunieši gūst labāko izglītību un apmācību un var studēt un atrast darbu visā kontinentā; Savienību, kas saglabā mūsu kultūras mantojumu un sekmē kultūru daudzveidību.”
(Romā deklārācija, 2017. gada 25. marts)

Diskusijas par Eiropas nākotni rit pilnā sparā. Eiropas Komisija sāka šīs diskusijas 2017. gada martā ar savu Balto grāmatu¹. Komisijas priekšsēdētājs Ž. K. Junkers 2017. gada runā par stāvokli Savienībā² pauda savu redzējumu par **vienotāku, stiprāku un demokrātiskāku Savienību** un iepazīstināja ar skaidru ceļvedi vadītāju sanāksmei Sibiu, kuru pa šo laiku 2019. gada 9. maijā aicinājis rīkot priekšsēdētājs Donalds Tusks un kurā vajadzētu tikt pieņemtiem turpmākiem lēmumiem par Eiropas nākotni, kam pamatā būs Vadītāju programmā³ minētās diskusijas.

Viens no diskusiju un lēmumu galvenajiem jautājumiem attiecas uz **Eiropas sociālo dimensiju**. Komisija iesniedza īpašu Pārdomu dokumentu⁴, kurā minēti svarīgi Eiropas sasniegumi šajā jomā. Eiropā ir visvienlīdzīgākā un visiekļaujošākā sabiedrība pasaulē ar lielu paredzamo dzīves ilgumu (vidēji 80,7 gadi) un tai ir spēcīgas sociālās aizsardzības sistēmas, kas palīdzēja pārvarēt ekonomikas krīzi. Bezdarba rādītāji samazinās (2017. gada septembrī sasniedzot 7,5 % — viszemāko rādītāju, kāds reģistrēts kopš 2008. gada novembra), bet dažādās valstīs tie būtiski atšķiras, un 18,4 miljoni iedzīvotāju, no tiem 3,7 miljoni jauniešu, joprojām ir bez darba. Vienlaikus 40 % Eiropas darba devēju norāda, ka ir grūti atrast darbiniekus ar prasmēm, kas vajadzīgas izaugsmei un inovācijai viņu uzņēmumos.

¹ COM(2017)2025

² https://ec.europa.eu/commission/state-union-2017_lv

³ <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/talinn-leaders-agenda/>

⁴ COM(2017)206

Pārdomas par mūsu Savienības nākotni ietver arī pārdomas par **mūsu kopējās identitātes spēku**. Kad populistisko spēku aktivizēšanās gan pašu mājās, gan ārvalstīs vai “viltus ziņu” izplatīšana un manipulācija ar mūsu informācijas tīkliem kļūst par pārbaudījumu mūsu Eiropas vērtībām un demokrātijai, Eiropas valstu vadītājiem un ES iestādēm ir īstais brīdis uz to reaģēt. 2017. gada martā Romā viņi nolēma saglabāt unikālo ES projektu, kur, ievērojot devīzi “**vienotība daudzveidībā**”, ES un tās dalībvalstis ir spējušas izmantot savu tautu unikālās stiprās īpašības un bagātību, lai panāktu nepieredzētu progresu. Sešdesmit gadus pēc Romas līgumu parakstīšanas Eiropas identitātes stiprināšana joprojām ir svarīga, un izglītība un kultūra to vislabāk veicina.

Tāpēc Eiropas valstu vadītāji ir nolēmuši 2017. gada 17. novembrī sanākt kopā Gēteborgā, lai pārrunātu izglītības un kultūras turpmāko nozīmi kopības apziņas un piederības apziņas kultūras kopienai stiprināšanā.

Šis paziņojums ir Eiropas Komisijas ieguldījums Vadītāju sanāksmē. Tajā ir noteikti svarīgi jautājumi un aprakstīti iespējamie risinājumi **saskaņā ar subsidiaritātes principu** un to, ka par izglītību un kultūru pirmām kārtām atbild dalībvalstis valsts, reģionālā un vietējā līmenī. Savienības kompetencē ir tikai sadarbības vecināšana un dalībvalstu rīcības atbalstīšana un papildināšana. Savienības rīcība paredz arī iespēju finansēt programmas (ilgstošākās un populārākās no tām ir *Erasmus* izglītības jomā un *Media* kultūras jomā).

Šajā paziņojumā ir izklāstīts redzējums par **Eiropas izglītības telpu**, pamatojoties uz Jauno prasmju programmu Eiropai⁵ un iniciatīvu “Ieguldījums Eiropas jaunatnē”⁶. Izglītība var būt viens no risinājumiem, kā vairāk cilvēkiem nodrošināt pienācīgas kvalitātes darbavietas, labāk nodrošināt ekonomikai vajadzīgās prasmes un stiprināt Eiropas **noturību** tehnoloģiskās revolūcijas un globalizācijas radīto ātro un milzīgo pārmaiņu kontekstā. Šis pēdējais aspekts tika aplūkots Komisijas **Pārdomu dokumentā par globalizācijas iespēju izmantošanu**⁷, kas norādīja uz sociālās un izglītības politikas lielo nozīmi elastīguma, inovācijas un konkurētspējas nodrošināšanā. Eiropa neizceļas ar augstas kvalitātes prasmju nodrošināšanu, jo progresīvās Āzijas valstis pārspēj pat tās dalībvalstis, kurām ir vislabākie rādītāji. Tomēr Eiropai ir vērienīgs mērķis izmantot visas iespējas, ko sniedz jaunās attīstības tendences.

Tāpēc visu dalībvalstu kopīgajās interesēs ir pilnībā izmantot izglītības un kultūras sniegto potenciālu nodarbinātības, sociālā taisnīguma, aktīva pilsoniskuma veicināšanā un kā līdzekli, lai pieredzētu **Eiropas identitāti visā tās daudzveidībā**.

⁵ COM(2016)381

⁶ COM(2016)940: Ieguldījums Eiropas jaunatnē; COM(2016)941: Izglītības uzlabošana un modernizēšana; COM(2017)248: Skolu attīstība un izcila mācīšana – lielisks pamats dzīvei; COM(2017)247: par atjauninātu ES augstākās izglītības programmu.

⁷ COM(2017)240

1. Ceļā uz vērienīgu kopēju Eiropas programmu izglītības un kultūras jomā

Eiropa saskaras ar vairākām svarīgām tendencēm:

- pastāvīgu digitalizāciju, automatizāciju, mākslīgo intelektu un nepieciešamību neatpalikt no tehnoloģiju attīstības;
- nodarbinātību nākotnē, tās ietekmi uz darba apstākļiem un nākotnē vajadzīgajām prasmēm un zināšanām;
- Eiropas labklājības valstu modernizāciju, sociālo iekļaušanu un vajadzību dalīties ar izaugsmes nodrošinātajiem ieguvumiem un mazināt nevienlīdzību, t. sk. dzimumu līdztiesības trūkumu;
- demogrāfiskajām tendencēm, darbaspēka novecošanu un nepieciešamību integrēt kultūras ziņā daudzveidīgu migrantu kopumu;
- jauniem komunikācijas veidiem, sociālajiem plašsaziņas līdzekļiem, t. s. “viltus ziņu” fenomenu un nepieciešamību veicināt visu iedzīvotāju plašsaziņas līdzekļu lietotprasmī; kā arī
- populisma un ksenofobijas uzliesmojumiem, vardarbīgas radikalizācijas risku un nepieciešamību stiprināt kopības apziņu.

Izglītību un kultūru var un vajadzētu ņemt talkā, lai risinātu daudzus no šiem izaicinājumiem un piedāvātu veidus, kā izmantot to radītās iespējas.

- Izglītība ir pamats radošam un produktīvam darbaspēkam, kas virza pētniecību, izstrādi un inovāciju un spēj virzīt tehnoloģisko un digitālo attīstību, nevis tikai reaģēt uz to. Izglītība un apmācība nodrošina cilvēkiem prasmes, kas vajadzīgas darba tirgū, un dara viņus spējīgus reaģēt uz apstākļu maiņu un strukturālām pārmaiņām vai satricinājumiem. Izglītība, apmācība, pārkvalifikācija un prasmju uzlabošana atvieglo pāreju no vienas darbavietas uz citu. Izglītība un apmācība dod cilvēkiem iespēju pašiem radīt darbavietas. Augsti kvalificēts un elastīgs darbaspēks ir balsts **noturīgai ekonomikai**, kas spēj turēties pretī satricinājumiem un aktīvi darboties pasaules ekonomikā.
- Izglītība un apmācība arī ir vislabākais veids, kā palielināt nodarbinātību un palīdzēt nodrošināt cilvēkiem pienācīgas kvalitātes darbavietas. Izglītība un apmācība vislabāk aizsargā pret bezdarbu, nabadzību un sociālo atstumtību. Kvalitatīva un iekļaujoša izglītība no pašas bērnības ir **sociālās kohēzijas**, sociālās mobilitātes un taisnīgas sabiedrības pamats.
- Vienlaikus izglītība un kultūra palīdz veidot Eiropu par pievilcīgu vietu, kur dzīvot, mācīties un strādāt, kurā valda brīvība un kopīgas vērtības, kas atspoguļojas pamattiesībās un atvērtā sabiedrībā. Izglītība ir **aktīva pilsoniskuma** pamats un palīdz novērst populismu, ksenofobiju un vardarbīgu radikalizāciju.
- Eiropas kultūras daudzveidība ir spēks, kas stimulē radošumu un inovāciju, un vienlaikus tai ir kopīgs pamats, kas veido Eiropas dzīvesveida raksturīgās iezīmes. Izglītībai un kultūrai ir izšķiroša nozīme, lai cilvēki i) dažādās valstīs labāk iepazītu cits citu un ii) paši piedzīvotu un saprastu, ko nozīmē būt “eiropiešiem”. Izpratne par

mūsu kultūras mantojumu un daudzveidību un to saglabāšana ir priekšnoteikums mūsu kultūras kopienas, mūsu kopīgo vērtību un **identitātes** saglabāšanai.

2. Mobilitātes veicināšana un pārrobežu sadarbības atvieglošana

Cilvēki Eiropā brīvi mācītās, strādā, ceļo un apmainās ar idejām. Eiropas projekta būtība vienmēr ir bijusi robežu pārvarēšana un brīvas pārvietošanās iespēja. Pašlaik ir izveidots iekšējais tirgus precēm, taču ne izglītības un kultūras jomā. Tomēr ir arī vērojama arvien lielāka interese par studentu un kultūras un radošo darbu pārrobežu sadarbību un mobilitāti visās dalībvalstīs, un šo interesi izrāda pašas izglītības un kultūras kopienas.

Viens no konstatētajiem šķēršļiem studentu mobilitātei ir tas, ka, neskatoties uz Boloņas procesu⁸ un citiem sadarbības satvariem Eiropas Padomē, augstākās izglītības **diplomus** citās dalībvalstīs tā uzreiz nemaz neatzīst, kas nozīmē, ka bez pamatota iemesla ir ierobežotas jauniešu iespējas studēt vai strādāt citā valstī. Tā tiek zaudēta iespēja nodrošināt jauniešiem labu izglītību un tiek kavēta ideju plūsma, kas bremsē darbu universitātēs, pētniecības un inovācijas jomā. Tas joprojām ir arī šķērslis patiesi integrētam Eiropas darba tirgum.

Ir daudz administratīvu un birokrātisku šķēršļu, kas neļauj **universitātēm**, augstākās izglītības iestādēm un mācību pakalpojumu sniedzējiem netraucēti darboties pārrobežu mērogā. Turklāt studiju un mācību programmas, kas ļauj iegūt kvalifikāciju, ko automātiski atzīst vairāk nekā vienā valstī, joprojām ir izņēmums. Tas apgrūrina absolventu situāciju un rada šķēršļus universitātēm, kurām tā vietā, lai koncentrētos uz izcilību, ir jānodarbojas ar administratīviem jautājumiem.

Saskaņā ar starptautiskajiem reitingiem tikai 10 no 50 pasaules labākajām universitātēm atrodas ES. Ir svarīgi, lai Eiropa joprojām būtu pievilcīga vieta, kur mācīties, un lai nākotnē vairāk Eiropas universitāšu atrastos starptautisko reitingu augšgalā. Lai atbalstītu mūsu augstākās izglītības iestāžu izcilību un vairotu mūsu apziņu par piederību ES, no ES budžeta tiek finansēts neliels skaits Eiropas augstākās izglītības iestāžu, kuras nodrošina izglītību Eiropas jautājumos: Eiropas Universitātes institūts Florencē, Eiropas Koledža (Brigē un Natolīnā), Eiropas Publiskās administrācijas institūts Māstrihtā, Eiropas tiesību akadēmija Trīrē un Starptautiskais Eiropas mācību centrs Nicā. Šo pašu iemeslu dēļ ES iestādēm un dalībvalstīm būtu jāatbalsta Eiropas un starpvalstu pārvaldības skolas izveide Florencē, kur ES lietās apmācītu valsts pārvades iestāžu, privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības vadītājus. ES arī sniedz atbalstu Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūtam (EIT), kas palīdz radošiem prātiem izstrādāt jaunas idejas un uzņēmējdarbības projektus.

Pateicoties programmai “*Erasmus+*”, ES jau ir guvusi izcilus panākumus **mobilitātes aktīvā veicināšanā**, sākot ar universitāšu studentiem, taču ieskaitot arī vidusskolēnus, arodskolu audzēkņus un jaunos speciālistus, kā arī skolotājus. Pavisam neseno Komisija sāka Eiropas Solidaritātes korpusa iniciatīvu, kas piedāvā jaunas brīvprātīgā darba, prakses un darba iespējas ES jauniešiem vecumā no 18 līdz 30 gadiem. 2017. gadā projekts “*Move2Learn, Learn2Move*” ir devis iespēju Eiropas jauniešiem atklāt un uzzināt daudz jauna par Eiropu.

⁸ Boloņas process, ko sāka 1999. gadā, ir starpvaldību process, kas atvieglo diplomu savstarpēju atzīšanu augstākās izglītības jomā 48 valstīs.

Spilgtākais ES rīcības piemērs mobilitātes veicināšanas jomā ir vienas no ES vispopulārākajām programmām — “*Erasmus+*”⁹ — dažādās paaudzēs. Pēc 30 darbības gadiem programma “*Erasmus+*” ir palīdzējusi 9 miljoniem cilvēku studēt, mācīties, mācīt vai veikt brīvprātīgo darbu citā valstī. Tiek runāts par “*Erasmus* paaudzi”. Ir pierādīts, ka cilvēkiem, kuri piedalījušies *Erasmus*, ir lieliskas izredzes darba tirgū. Globalizācijas laikmetā šāda pieredze ir jāklūst vēl vērtīgākai. Tomēr šodien joprojām **tikai 3,7 % jauniešu ir iespēja piedalīties šāda veida mobilitātē**. Tāpat ir taisnība, ka iepriekš minēto iemeslu dēļ mobilitāti ārpus šīs iedibinātās sistēmas joprojām ir grūti nodrošināt.

Ja Eiropas valstu vadītāji un iedzīvotāji vēlas atvērtu Eiropu, kurā mācību mobilitāte ir norma, un ja Eiropa arī turpmāk vēlas būt izcilības kontinents, pievilcīga vieta, kur studēt, nodarboties ar pētniecību un strādāt, ir pienācis laiks veidot **Eiropas izglītības telpu**. Lai gan Savienības kompetence izglītības un kultūras jomā nepārprotami liedz veikt saskaņošanu, kā tas ir citās jomās, ir iespējama un vēlama rīcība ES līmenī, kas balstās uz sadarbību.

Turpmākā virzība (par turpmāk ierosinātajām idejām, kas paredz piekļuvi ES finansējumam pēc 2020. gada, galīgie lēmumi tiks pieņemti tikai saistībā ar diskusijām nākotnē par ES finansēm un daudzgadu finanšu shēmu nākamajam periodam):

- kā Eiropas izglītības telpas būtisku elementu sagatavot priekšlikumu **Padomes ieteikumam par augstākās izglītības un skolas beigšanas diplomu / studiju periodu ārzemēs savstarpēju atzīšanu**. Balstoties uz līdzšinējās sadarbības shēmās gūto pieredzi, to varētu papildināt ar jaunu procedūru šādas atzīšanas atvieglošanai un virzīt tālāk mācību un mūžizglītības sertifikātu pārrobežu validāciju (“*Sorbonnas process*”);
- paplašināt pārbaudīto **programmu “Erasmus +”** visām izglītojamo kategorijām, kas tajā jau ietvertas (skolēniem, studentiem, praktikantiem, mācekļiem un skolotājiem) ar mērķi līdz 2025. gadam divkārtot dalībnieku skaitu un iesaistīt izglītojamos no nelabvēlīgas vides;
- 2019. gadā ieviest **ES studenta kartes** izmēģinājuma projektu ar mērķi līdz 2025. gadam to piedāvāt visiem mobilajiem studentiem, lai veicinātu studentu pārrobežu mobilitāti un piedāvātu jaunu, ērti lietojamu veidu, kā uzglabāt informāciju par cilvēka akadēmiskajiem sasniegumiem;
- strādāt, lai veidotu īstas **Eiropas universitātes**, kuras spēj veidot sadarbības tīklus un netraucēti sadarboties pārrobežu mērogā un konkurēt starptautiskā mērogā, t. sk. izveidot Eiropas un starpvalstu pārvaldības skolu (Eiropas Universitātes institūta paspārnē Florencē, Itālijā).

3. Ieguldījumi cilvēkos un viņu izglītībā

Ieguldījumi izglītībā ir visu dalībvalstu **kopīgās interesēs** un Eiropas interesēs kopumā, jo tie ir nodarbinātības, ekonomikas izaugsmes un lielākas labklājības virzītājspēks un atbalsta augšupēju ekonomisko un sociālo konvergenci gan starp dalībvalstīm, gan pašās dalībvalstīs. Ieguldījumi sākotnējā izglītībā un apmācībā un prasmju pilnveidošanā visas dzīves garumā

⁹ <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/>

atmaksājas gan individuālā, gan valsts līmenī. Izglītība palīdz sasniegt ne tikai ekonomiskos un sociālos mērķus. Tiesības uz izglītību ir noteiktas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 14. pantā, lai gan šo tiesību piemērošanas joma attiecas tikai uz ES iestādēm un struktūrām, bet uz dalībvalstīm — tikai tad, ja tās īsteno ES tiesību aktus.

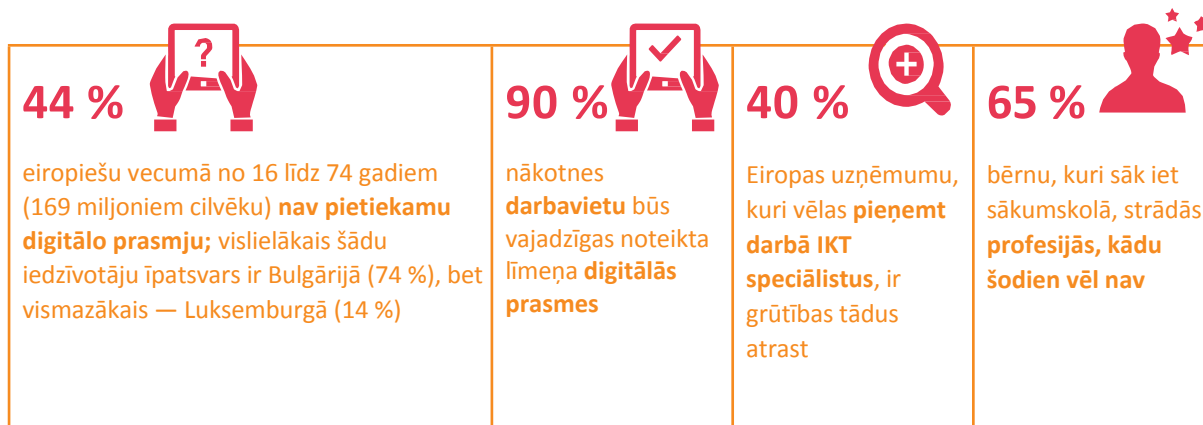
Izglītības un apmācības sistēmu kvalitāte Eiropā parasti ir laba, taču ir arī trūkumi: pārāk daudz skolēnu apgūst tikai zema līmeņa prasmes. Nesen to skolēnu īpatsvars, kuriem ir **vājas sekmes** dabaszinātnēs palielinājās par 25 %. To skolēnu īpatsvars, kuriem ir vājas sekmes matemātikā, jau gadiem nemainīgi saglabājas aptuveni 20 % robežās. Šiem jauniešiem būs nopietnas problēmas darba tirgū. 20 % ES darbspējīgā vecuma iedzīvotāju ir vāja rakstpratība un rēķinpratība. 44 % ES iedzīvotāju ir vājas digitālās prasmes. Tā kā pieprasījums pēc prasmēm joprojām aug, šīs problēmas nekur nepazudīs.

Jaunākie ESAO Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas dati liecina, ka vienam no pieciem skolēniem Eiropas Savienībā ir **nepietiekamas prasmes lasīšanā, matemātikā un dabaszinātnēs**. Laikposmā no 2012. līdz 2015. gadam nesekmības tendence ES kopumā ir pasliktinājusies. Valstīs, kuras bija ietvertas ESAO 2012. gada pieaugušo prasmju apsekojumā, 5 % līdz 28 % pieaugušo ir tikai zemākā līmeņa rakstpratība un 8 % līdz 32 % — tikai zemākā līmeņa rēķinpratība.

Otra problēma ir saistīta ar **vienlīdzīgām iespējām**. Nesamērīgi liela daļa skolēnu, kuru sniegums ir vājš, nāk no nelabvēlīgas vides (t. i., no mājsaimniecībām ar zemu ienākumu vai izglītības līmeni). Tātad praksē izglītība bieži vien nenodrošina reālu sociālās mobilitātes iespēju. Izglītības kvalitāte nenozīmē tikai sasniegt labus rezultātus, bet arī nodrošināt, ka *visi* skolēni saņem vajadzīgo atbalstu, lai varētu sasniegt labus rezultātus.

Vēl viens svarīgs kvalitatīvas izglītības nodrošināšanas aspekts ir pārliecināties, ka izglītības, t. sk. profesionālās izglītības, sistēmas sniedz visas zināšanas, prasmes un kompetences, kas mūsdienu pasaulē tiek uzskatītas par svarīgām. Tas, kādas prasmes ir vajadzīgas, strauji mainās, tādēļ ir svarīga mācīšanās darbavietā, piemēram, mācekļa praksē vai plašākā mūžizglītības kontekstā, un uzņēmumiem ir svarīga funkcija izglītības un ražošanas nozaru partnerībā. Lai izmantotu tehnoloģijas attīstības priekšrocības, ir jānovērš pašreizējās nepilnības digitālo prasmju, piemēram, kodēšanas vai kiberdrošības prasmes, plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes un uzņēmējdarbības prasmes, mācīšanās. Turklāt jauniešiem svarīgas ir sociālās, pilsoniskās un “mācīšanās mācīties” prasmes, lai viņi spētu pilnībā piedalīties daudzveidīgā sabiedrībā, kas strauji mainās. Jāpieliek lielākas pūles, lai panāktu, ka mācību programmas ir visaptverošas un ietver visas šīs “**galvenās prasmes**”.

Īpaša problēma ir **valodu** apguve. Eiropas integrācijas process vedina iegūt labas valodu zināšanas. Daudzvalodība ir viena no lielākajām vērtībām kultūras daudzveidības ziņā Eiropā un vienlaikus ir arī viens no būtiskākajiem izaicinājumiem. Gandrīz puse ES iedzīvotāju runā un saprot tikai dzimto valodu. Tajā pašā laikā lielākā daļa dalībvalstu¹⁰ ir noteikušas par obligātu divu svešvalodu apguvi visiem skolēniem un audzēkņiem kādā no vispārējās izglītības posmiem.

Vēl viena problēma ir tā, ka ļoti maz skolēnu izvēlas apgūt **dabaszinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātnes un matemātiku**, it īpaši meitenes. Saistībā ar to skolēniem nav pietiekami daudz iespēju mācīties, izmantojot starpdisciplīnu pieeju, un pārāk maz studentu apvieno dabaszinātnes un tehnoloģiju ar humanitārajiem priekšmetiem. Tas rada darbaspēka un prasmju trūkuma risku, kas var kavēt inovāciju un konkurētspēju.

Turpmākie pasākumi:

- sagatavot Padomes **ieteikumu par to, kā uzlabot valodu apguvi** Eiropā, nosakot kritēriju, ka līdz 2025. gadam visiem jauniešiem Eiropā ar pabeigtu vidusskolas izglītību papildus dzimtajai(-ām) valodai(-ām) vajadzētu būt labām divu valodu zināšanām;
- saistībā ar pašreizējās ES līmeņa sadarbības uzlabošanu līdz 2025. gadam noteikt vērienīgākus Padomes **kritērijus** attiecībā uz to skolēnu īpatsvaru, kuriem ir vājas sekmes un kuri priekšlaicīgi pamet skolu, samazinot pirmo kritēriju no pašreizējiem 15 % līdz 10 %, bet otro — no pašreizējiem 10 % līdz 5 %. Varētu vienoties par jauniem kritērijiem attiecībā uz **digitālajām prasmēm un uzņēmējdarbību**;
- 2018. gada sākumā **atjaunināt Ieteikumu** par pamatprasmēm.

Trīs svarīgi faktori palīdz uzlabot izglītību: pirmais no tiem ir **skolotāju un mācīšanas kvalitāte**. Skolotājiem ir vislielākā nozīme prasmju, kompetenču un zināšanu pilnveidošanas procesā, kā arī starptautiskās perspektīvas veicināšanā jaunieša dzīves agrīnā posmā. Jo labāks skolotājs, jo labāks rezultāts. Tomēr daudzi skolotāji turpmākajos gados dosies pensijā, un ir svarīgi šai profesijai piesaistīt pietiekami daudz kvalificētu un motivētu cilvēku. Tāpēc

¹⁰ Beļģija (franču valodas kopiena), Vācija, Īrija, Spānija, Horvātija, Ungārija un Apvienotā Karaliste ir valstis, kurās divu valodu apguve ir iespējama, bet nav obligāta.

vajadzētu viņiem piedāvāt izcilu apmācību un pievilcīgas perspektīvas viņu profesionālajai izaugsmei un atalgojumam.

Otrs faktors ir saistīts ar **mūžizglītību**. Lai gan jaunieši pavada lielāko daļu laika izglītojoties, pēc skolas beigšanas ieguldīšana prasmēs samazinās un atlikušo mūža daļu saglabājas zemā līmenī. Mūžizglītība ir iespēja pārkvalificēties un celt kvalifikāciju, taču tikai neliela daļa pieaugušo piedalās šādās aktivitātēs un vairums no viņiem jau ir augsti kvalificēti. Lielākā daļa mazkvalificēto pieaugušo, t. sk. to, kuriem ir grūtības ar pamatprasmēm vai kuru darba situācija ir nestabila vai sadrumstalota, nepiedalās mūžizglītībā. Šodien ES valstu vidū ir milzīga atšķirības attiecībā uz līdzdalību mūžizglītībā. Ir svarīgi censties panākt konverģenci un palielināt to iedzīvotāju īpatsvaru, kuri iesaistās mācībās visa mūža garumā. Tas būtu daudzsološs veids, kā uzlabot prasmju un zināšanu kapitālu Eiropā. Pirms divām paaudzēm piekļuve pamatizglītībai nozīmēja drošību. Mūsdienā strauji mainīgajā pasaulē šo funkciju ir pārņēmusi mūžizglītība.

Tajā pašā laikā ir pierādīts, ka laba izglītība agrā bērnībā nodrošina stabilu pamatu turpmākām mācībām skolā un visu mūžu, taču praksē ir trūkumi saistībā ar šādas izglītības pieejamību, kvalitāti un maksu.

Trešais faktors ir **inovācija un digitālā tehnoloģija izglītībā**. Tās paver jaunas iespējas mācīšanas un mācīšanās pieejās, taču Eiropa to izmantošanā atpaliek. Pārāk daudzām skolām vēl nav pieejama ātrdarbīga savienojamība un digitālās iekārtas, un nepietiekami daudz skolotāju iesaistās profesionālās pilnveidošanās programmās šajā jomā.

Turpmākā virzība (par turpmāk ierosinātajām idejām, kas paredz piekļuvi ES finansējumam pēc 2020. gada, galīgie lēmumi tiks pieņemti tikai saistībā ar diskusijām nākotnē par ES finansēm un daudzgadu finanšu shēmu nākamajam periodam):

- palielināt atbalstu skolotājiem, palielinot viņu mobilitāti visā Eiropā un izmantojot programmu “**eTwinning tīkls**”, kuras mērķis ir līdz 2020. gadam sasniegt 600 000 lietotāju, nodrošinot masveida atvērto interneta kursus projekta “**EU Teacher Academy**” ietvaros;
- radīt impulsu mūžizglītības stimulēšanai, nosakot vērienīgāku **kritēriju attiecībā uz līdzdalību mūžizglītības pasākumos** (25 % līdz 2025. gadam);
- sagatavot Padomes **ieteikumu par agrinās pirmsskolas izglītības un aprūpes kvalitātes sistēmu**, vienlaikus nosakot vērienīgāku **vienoto kritēriju**, kas paredzētu vietas piedāvāšanu aprūpes iestādē vismaz 95 % bērnu vecumā no 3 gadiem līdz obligātajam skolas vecumam;
- sagatavot jaunu **Digitālās izglītības rīcības plānu**, lai veicinātu inovatīvas, individuālas un digitālas mācību metodes un tehnoloģijas, kas palīdzēs uzlabot mācību rezultātus; īstenot **jaunu ES savienojamības mērķi** nolūkā nodrošināt, lai visām skolām līdz 2025. gadam būtu piekļuve īpaši ātrdarbīgai platjoslas infrastruktūrai.

4. Eiropas identitātes apziņas un izpratnes par kultūras mantojumu stiprināšana

Brīvība, demokrātija, vienlīdzība, tiesiskuma, cilvēktiesību un cieņas ievērošana ir pamatvērtības, uz kurām ir balstīta Eiropas Savienība. Tās ir mūsu Eiropas identitātes daļa. **Izglītībai, kultūrai un sportam ir izšķiroša nozīme aktīva pilsoniskuma un kopīgu vērtību** popularizēšanā jaunās paaudzes vidū. Apvienoti konkrētos projektos vietējās kopienās, tie palīdz stiprināt Eiropas identitātes apziņu. Tādām iniciatīvām kā Eiropas diena skolās¹¹ būtu atkal jāsaņem atbalsts, un tās būtu jāizvērs plašākā mērogā.

ES īsteno vairākus pasākumus ar mērķi aizsargāt un nostiprināt Eiropas kultūras mantojumu un nodrošina atbalstu kultūras un radošajām nozarēm. ES arī nodrošina tiesisko regulējumu, kura mērķis ir uzlabot nosacījumus autoriem un radošo darbu veidotājiem radošā darba veikšanai, izplatīšanai un atbildības saņemšanai digitālajā pasaulē.

Lai gan ir grūti novērtēt sasniegumus kultūras vai identitātes ziņā, kultūras pasākumi palīdz cilvēkiem iegūt labāku pieredzi, labāk iepazīt citam citu un saprast, ko nozīmē būt eiropiešiem. Šajā sakarā iedibinātā iniciatīva “**Eiropas kultūras galvaspilsētas**”¹² jau 30 gadus godina un veicina kultūras daudzveidību. Tajā pašā laikā nedrīkst pārāk zemu novērtēt kultūras nozaru nozīmi ekonomikā. Eiropas kultūras un radošo nozaru īpatsvars Eiropas IKP ir apmēram 4 %, un tās nodrošina darbvietas 8 miljoniem eiropiešu.

2018. gadā — Eiropas Kultūras mantojuma gadā¹³ — būs iespēja palielināt izpratni par kultūras un kultūras mantojuma lielo nozīmi un īpaši atgādināt, ka kultūras mantojums *pieder visiem*. Tas būs arī piemērots brīdis, lai uzsvērtu kultūras mantojuma lielo ekonomisko nozīmi. Tā būs izdevība parādīt, kā digitālie rīki var paplašināt piekļuvi kultūras materiāliem un iespējām, un izcelt iniciatīvas, piemēram, *Europeana*¹⁴, kas veicina piekļuvi bibliotēkās, arhīvos un muzejos glabātajiem kultūras mantojuma materiāliem, izmantojot digitālos līdzekļus.

Programmā “Radošā Eiropa”¹⁵ tiek atbalstīta kultūras projektu pārrobežu aprīte, mākslinieku mobilitāte un Eiropas filmu plaša izplatīšana. Šīs programmas “Radošo un kultūras nozaru garantiju mehānismu” mērķis ir uzlabot finansējuma pieejamību mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kuri darbojas kultūras un radošajās nozarēs, un izstrādāt pasākumus, kuru pamatā ir kultūras vērtības un/vai mākslinieciskas un citas radošas izpausmes. Garantiju mehānisms darbojas kopš 2016. gada 30. jūnija, un tā budžets laikposmam no 2016. līdz 2020. gadam ir EUR 121,4 miljoni. Līdz šim ienākšana tirgū palielinās, — garantiju nolīgumi ir jau parakstīti Spānijā, Francijā un Rumānijā, un tiek gatavoti vēl četri nolīgumi Beļģijā, Itālijā un Čehijas Republikā. No programmas *MEDIA* Eiropas filmu un audiovizuālo darbu veidošanā kopš 1991. gada ir ieguldīti vairāk nekā EUR 2,5 miljardi, atbalstot šo produktu producēšanu, popularizēšanu un izplatīšanu pāri robežām.

¹¹ Eiropas diena skolās ir labs piemērs tam, kā skolēni var nonākt saskarsmē ar Eiropu. Kopš 2007. gada šis projekts, ko saistībā ar Vācijas prezidentūru Padomē sāka kanclere Angela Merkele, dod iespēju Vācijas skolēniem labāk iepazīt Eiropu. Visu politisko līmeņu politiķi un Eiropas iestāžu darbinieki ir aicināti apmeklēt skolas un runāt par Eiropas jautājumiem.

¹² https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en

¹³ https://ec.europa.eu/culture/european-year-cultural-heritage-2018_en

¹⁴ <https://www.europeana.eu/portal/en>

¹⁵ <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>

Ņemot vērā arvien lielākus izaicinājumus, ar ko “viltus ziņu” un “alternatīvu faktu” veidolā saskaras kvalitatīva žurnālistika un faktu reportāža, mums jāieņem stingrāka nostāja, atbalstot plašsaziņas līdzekļu brīvību, plašsaziņas līdzekļu plurālismu un plašsaziņas līdzekļu pārredzamību Eiropā. Kaut arī Eiropai nav tiešas kompetences plašsaziņas līdzekļu jomā, ES jau daudzus gadus ir cieša saikne ar *Euronews*. Vairāku Eiropas valstu publiskās raidorganizācijas 1993. gadā izveidoja *Euronews* ar mērķi radīt Eiropas sabiedrisko raidorganizāciju, kas nodrošina piekļuvi neatkarīgai, kvalitatīvai informācijai ar Eiropas mēroga perspektīvu. Tolaik projekta nolūks bija palīdzēt stiprināt Eiropas identitāti. Šā iemesla dēļ ES, nekļūstot par akcionāru, ir sniegusi finansiālu atbalstu šim kanālam, atbalstot programmu apraidi deviņās ES valodās, kā arī pakalpojumus arābu un persiešu valodā. Pašlaik ES finansējuma īpatsvars *Euronews* budžetā ir 36 % (EUR 25 miljoni gadā).

Tomēr gadu gaitā Eiropas valstu sabiedriskās raidorganizācijas ir kļuvušas par mazākuma akcionāriem, savukārt privātās raidorganizācijas ārpus ES un trešo valstu privātie investori ir palielinājuši savu tirgus daļu. Arvien vairāk pieaug bažas, vai kanāls, kas skatītājiem rada iespaidu, ka tas ir sava veida Eiropas sabiedriskā raidorganizācija, vienmēr atspoguļo Eiropā esošo viedokļu dažādību un Eiropas vērtības. Tāpēc mums ir jāapsver un jāpieņem politisks lēmums par to, cik vērienīgi būs ES mērķi attiecībā uz *Euronews* nākotni. Šajā procesā būtu cieši jāiesaista Eiropas Parlaments.

Turpmākā virzība (par turpmāk ierosinātajām idejām, kas paredz piekļuvi ES finansējumam pēc 2020. gada, galīgie lēmumi tiks pieņemti tikai saistībā ar diskusijām nākotnē par ES finansēm un daudzgadu finanšu shēmu nākamajam periodam):

- sagatavot **Padomes ieteikumu par kopīgām vērtībām, iekļaujošu izglītību un mācīšanas Eiropas dimensiju;**
- pastiprināt **Radošo un kultūras nozaru garantiju mehānisma** finansēšanas spējas līdz 2020. gadam, lai vēl vairāk valstīs bankas un citas finanšu iestādes varētu ievērojami palielināt finansējumu maziem un vidējiem uzņēmumiem kultūras un radošajās nozarēs;
- līdz 2020. gadam ieviest **#Digital4Culture stratēģiju** ar mērķi savienot kultūru ar digitālo jomu un izmanto digitālo potenciālu, lai veicinātu pozitīvu ekonomisko un sociālo ietekmi uz kultūru;
- atjaunot un nostiprināt **Eiropas darba kārtību kultūrai** līdz 2025. gadam, pamatojoties uz Līguma principu par integrētu pieeju kultūrai, lai veicinātu Savienības kultūras dimensiju, īpaši uzsverot kultūrā un vērtībās balstītu Eiropas identitāti;
- stiprināt *Euronews* Eiropas dimensiju.

5. Secinājumi un turpmākās perspektīvas

Eiropa ir kultūru kopiena, kas balstīta uz kopīgām vērtībām un sekmīgu ekonomisko integrāciju, it īpaši iekšējā tirgū. Eiropas Savienības sociālā tirgus ekonomika ir Eiropas

dzīvesveida raksturīga iezīme, kurā ekonomiskā brīvība ir apvienota ar sociālajiem principiem, kas atspoguļoti Eiropas sociālo tiesību pīlārā.

Izglītības un kultūras politika pirmām kārtām ir dalībvalstu un to reģionālo un vietējo iestāžu pārziņā. Eiropas līmenim ir svarīga papildinoša funkcija, it īpaši attiecībā uz pārrobežu pasākumiem (spilgtākais ES rīcības piemērs ir programma “Erasmus+” un *Media* programma). Visu dalībvalstu kopīgās interesēs ir pilnībā izmantot izglītības un kultūras potenciālu. Apvienojot pūles, Eiropa kopumā spētu labāk tikt galā ar izaicinājumiem, ar kuriem tā saskaras.

2025. gada redzējumā tā būtu Eiropa, kurā robežas nebūtu šķērslis mācībām, studijām un pētniecībai. Tas būtu kontinents, kur laika pavadīšana citā dalībvalstī — studējot, mācoties vai strādājot — būtu kļuvis par standartu un kur par normu būtu kļuvis papildus dzimtajai valodai runā vēl divās citās valodās. Tas būtu kontinents, kurā cilvēkiem būtu spēcīga eiropieša identitātes, kultūras mantojuma un Eiropas daudzveidības apziņa.

Šis redzējums mums jāīsteno visiem kopā. Tas būs kopīgs darbs pie **kopīgas programmas**, pilnībā ievērojot subsidiaritāti.

Šīs kopīgās programmas galvenā ideja varētu būt kopīgi strādāt, lai izveidotu **Eiropas izglītības telpu**, kas balstīta uz uzticēšanos, savstarpēju atzīšanu, sadarbību un paraugprakses apmaiņu, mobilitāti un izaugsmi, un tā jāizveido līdz 2025. gadam, cita starpā:

- panākot, lai mācību mobilitāte kļūtu par reālu iespēju visiem;
- novēršot šķēršļus kvalifikāciju atzīšanai gan skolu, gan augstākās izglītības līmenī;
- modernizējot mācību programmu izstrādi;
- veicinot valodu apguvi,
- izveidojot pasaules līmeņa Eiropas universitātes, kuras var netraucēti sadarboties pārrobežu mērogā;
- uzlabojot izglītību, mācības un mūžizglītību;
- veicinot inovāciju izglītībā digitālajā laikmetā;
- sniedzot lielāku atbalstu skolotājiem;
- saglabājot kultūras mantojumu un veicinot Eiropas identitātes un kultūras apziņu.

Ieguldījumi cilvēkos kaut ko maksā. Lai šī vērienīgā kopīgā programma būtu uzticama, Eiropas Savienībai vajadzēs iesaistīties samērīgā ieguldīšanā cilvēkos. Lai atbalstītu jauniešus, palīdzot viņiem iegūt pieredzi citā dalībvalstī, būs vajadzīgs ievērojams finansējums. Vajadzēs saskaņot politikas mērķus ar rīcības līdzekļiem, un tādēļ šie mērķi būs jāatspoguļo turpmākajās diskusijās par ES finansēm.

Citiem elementiem nebūs vajadzīgs jauns finansējums, bet gan ieguldījums sadarbībā: piemēram, vienkāršot noteikumus par atzīšanu vai novērst juridiskos šķēršļus, kuri kavē pārrobežu mobilitāti un sadarbību.

Dalībvalstis savās izglītības sistēmās jau iegulda vidēji gandrīz 5 % no IKP. Tomēr starp dalībvalstīm ir būtiskas atšķirības: dažas valstis tērē apmēram 4 % vai mazāk (Rumānija),

savukārt citas tērē līdz pat 7 % (Dānija). Lai panāktu augšupēju konvergenci ar mērķi **padarīt Eiropu par izcilības kontinentu**, dažās dalībvalstīs būs vajadzīgi labāki ieguldījumi izglītībā, samazinot atšķirību no ES vidējā rādītāja.

ES līmeņa ieguldījumi izglītībā un apmācībā papildina valstu centienus. Tas attiecas uz dažādiem instrumentiem, kas ietver mobilitātes programmas (it īpaši “*Erasmus+*”), pētniecības un inovācijas programmas (“*Apvāršnis 2020*”, it īpaši Marijas Skladovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības), Eiropas strukturālos un investīciju fondus, finanšu instrumentus (t. sk. Investīciju plānu Eiropai, no kura jau finansē ar izglītību saistītus projektus Somijā, Portugālē un Latvijā) un Strukturālo reformu atbalsta dienestu. Izglītību pirmām kārtām finansē no publiskajiem izdevumiem. Tomēr, ņemot vērā publisko finanšu saspringto situāciju gan valstu, gan ES līmenī, būs jāizpēta iespējas izmantot inovatīvus finansēšanas veidus, piemēram, privātu ieguldījumu izmantošana un tādu ieguldījumu instrumentu izmantošana kā Eiropas Stratēģisko investīciju fonds dažiem izglītības aprīkojuma veidiem (piemēram, lai nodrošinātu augstu savienojamību skolās) un dažiem izglītības veidiem (piemēram, lai veicinātu sadarbību augstākās izglītības jomā).

Šī kopīgā programma tiktu īstenota, pamatojoties uz pašreizējo uzdevumu un kompetenču sadalījumu, izmantojot pārbaudītus sadarbības veidus. **Eiropas pusgadam** būtu svarīga nozīme to strukturālo reformu atbalstīšanā, kuru mērķis ir uzlabot izglītības politikas rezultātus un panākt **augšupēju konvergenci**. Prioritāte būtu nodrošināt visiem piekļuvi kvalitatīvai un iekļaujošai izglītībai, apmācībai un mūžizglītībai saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra 1. principu.

Pašreizējā **ES līmeņa sadarbība izglītības un apmācības jomā**, kurā uzsvars tiek likts uz pieredzes apmaiņu, savstarpēju mācīšanos un paraugprakses apliecinājumu sniegšanu valstu politikas veidotājiem par to, kas izglītības jomā darbojas labi, tiks atsākta 2025. gada perspektīvā, ņemot vērā jaunās prioritātes un **mērķi izveidot Eiropas izglītības telpu**. Šī sadarbība it īpaši atbalstītu tāda procesa sākšanu (“*Sorbonnas process*”), kas politiski un tehniski papildinās darbu nolūkā novērst šķēršļus skolas beigšanas un augstākās izglītības diplomu atzīšanai un centīsies atvieglot mācību un mūžizglītības sertifikātu pārrobežu validāciju.

Kā teica priekšsēdētājs Ž. K. Junkers 2017. gada 1. martā, iepazīstinot ar Komisijas Balto grāmatu par Eiropas nākotni: “*Eiropas Savienība ir mainījusi mūsu dzīvi uz labo pusi. Mums ir jānodrošina, lai tā tas būtu arī visiem tiem, kas mums sekos.*” Koncentrēt mūsu pārdomas par kopīgas eiropiešu identitātes stiprināšanu ap izglītību un kultūru un nākt klajā ar konkrētām idejām un iniciatīvām šo mērķu sasniegšanai ir vislabākais veids, kā saglabāt **mūsu Savienības daudzveidību un bagātību**.

Vadītāji sanāksmē par izglītību un kultūru 2017. gada 17. novembrī Gēteborgā tiek aicināti apspriesties un sniegt stratēģiskas norādes par šādiem Eiropas Komisijas **sešiem galvenajiem politikas ieteikumiem** (neskarot lēmumu par nākamo daudzgadu finanšu shēmu):

- 1) paplašināt **programmu “Erasmus+”** visām izglītojamo kategorijām, kas tajā jau ietvertas (skolēniem, studentiem, praktizantiem, mācekļiem un skolotājiem) ar mērķi līdz 2025. gadam divkāršot dalībnieku skaitu un iesaistīt izglītojamos no nelabvēlīgas vides;
- 2) strādāt pie **Padomes ieteikuma par to, kā uzlabot valodu apguvi Eiropā**, nosakot kritēriju, ka līdz 2025. gadam visiem jauniešiem Eiropā ar pabeigtu vidusskolas izglītību papildus dzimtajai(-ām) valodai(-ām) vajadzētu būt labām divu valodu zināšanām;
- 3) strādāt pie **Padomes ieteikuma par augstākās izglītības un skolas beigšanas diplomu / studiju periodu ārzemēs savstarpēju atzīšanu**. Balstoties uz līdzšinējās sadarbības shēmās gūto pieredzi, to varētu papildināt ar jaunu procedūru šādas atzīšanas atvieglošanai un virzīt tālāk mācību un mūžizglītības sertifikātu pārrobežu validāciju (“Sorbonnas process”);
- 4) pastiprināt **Radošo un kultūras nozaru garantiju mehānisma** finansēšanas spējas līdz 2020. gadam, lai vēl vairāk valstīs bankas un citas finanšu iestādes varētu ievērojami palielināt finansējumu maziem un vidējiem uzņēmumiem kultūras un radošajās nozarēs;
- 5) strādāt, lai veidotu īstas Eiropas universitātes, kuras spēj veidot sadarbības tīklus un netraucēti sadarboties pārrobežu mērogā un konkurēt starptautiskā mērogā, t. sk. **izveidot Eiropas un starpvalstu pārvaldības skolu** (Eiropas Universitātes institūta paspārnē Florencē, Itālijā).
- 6) stiprināt **Euronews** Eiropas dimensiju.